

Марія Тетерюк

Київські кіноклуби

Уперше слово «кіноклуб» (film club) з'явилося у Франції в 1907 році як назва організації на Монмартрі, яка мала амбітну мету збереження всіх існуючих фільмів та документів, пов'язаних з кіно. В 20–30-х роках французькі кіномани, режисери та кінокритики створюють низку кіноклубів, що згодом перетворюються на потужні культурні центри. Так, кіноклуб «Cercle du cinema», організований Анрі Ланглуа та Жоржем Франжою в 1935 році, згодом відомий під назвою Французька Сінематека («Cinematheque Francaise»), наразі є найбільшим у світі архівом фільмів і документів, пов'язаних з кіно. З 1925 року починається кіноклубний рух у Великобританії, – тоді група лівих інтелектуалів заснувала Лондонський кіноклуб («London Film Society») для показу європейських фільмів, що не могли бути продемонстровані в кінотеатрах з політичних причин. Після Другої світової війни у Франції були створені кіноклуби в Аннесі, навколо якого згодом організувався Міжнародний фестиваль анімаційних фільмів, та авангардний кіноклуб «Objectif 49», організований Жаном Кокто та Андре Базеном, що став осередком французького кіно нової хвилі. В повоєнний час відбувається також розквіт кіноклубного руху в Канаді, Австралії, Німеччині. У 1947 році у Каннах було організовано Міжнародну федерацію кіноклубів (F.I.C.C.). Україна приєдналася до цієї організації у 1996 році.

Але і до 1996 року в Україні існували кіноклуби, що були зосереджені в першу чергу в Києві. В 60-ті роки було відкрито кіноклуб в Інституті кібернетики, в 1978 – у Київському державному університеті імені Т.Г.Шевченка. Наприкінці 80-х завдяки появі відео відбулося піднесення кіноклубного руху. Відео давало змогу глядачам побачити класику зарубіжного кіно, доступ до якої був обмеженим у СРСР. У наш час доступ до непрокатних фільмів розширився завдяки Інтернету: не виходячи з дому, можна переглядати будь-що від грайнд-хаусу до найбільш рафінованого сучасного артхаусу. Незважаючи на це, кіноклуби в Україні не занепали, навпаки – до

них активно долучається молодь. Що особливого можуть запропонувати кіноклуби сучасному глядачеві та які перспективи кіноклубного руху, – про це розповідають організатори київських кіноклубів Марія Муратова та Георгій Ерман.

Марія Муратова, організатор Кіноклубу класичного і соціального кіно:

– Коли, як і ким було організовано Кіноклуб класичного і соціального кіно?

– Кіноклуб існує на постійній основі п'ятий рік. Серед організаторів були студенти і викладачі київських вузів, консультативну допомогу надає організатор кіноклубного руху ще радянських часів Андрій Метлев. Ідею кіноклубу підтримало керівництво Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва, – так з'явилася можливість постійних показів. Мене не було серед перших організаторів, але я скажу, що ідея з'явилася значно раніше. Вона була пов'язана скоріше не з особливою любов'ю до кіно, а з певною соціальною ініціативою, потребою протиставити щось стихійному комерційному прокату, продемонструвати, що мистецтво і художник мають суспільну позицію. Аналогічні кіноклуби існували і в інших регіонах. З 90-х років існує кіноклуб у Маріуполі. Деякі сучасні активісти нашого кіноклубу, в тому числі і я, брали в ньому участь. Нині керівниками кіноклубу є Микола Шафоростов і я. Проте організаторський склад змінюється. Ми б залюбки прийняли будь-яку, в тому числі і організаційну, участь глядачів.

– Які джерела фінансування кіноклубу?

– Нас ніхто не фінансує. З фільмами допомагає Київська міська бібліотека. Пріміщення дає НАКККіМ. Постійну нефінансову підтримку, в тому числі технічну, отримуємо від Організації марксистів. Часом друкуємо афіші власним коштом. Проте в основному кіноклуб тримається на ентузіазмі організаторів.

– Які особливості програми кіноклубу?

– Як заявлено вже в нашій назві, ми показуємо класичні стрічки, стрічки режисерів, що вплинули на становлення світового кінематографа та кіно соціального спрямування, проблемне кіно. Унікаємо комерційних стрічок, що не претендують на художню цінність, стрічок, що пропагують будь-які форми ксенофобії: націоналізму, расизму, антисемітизму. Завдання кіноклубу – включити глядача в логіку історії кіно, в рух кіномистецтва як суспільно-історичного явища, надати йому можливість сформулювати особисте ставлення до появи та розвитку окремого режисера чи художнього напрямку. Цього всього, на нашу думку, можна досягти лише в результаті поєднання праці організаторів, що готують презентації і показ, впливу самого фільму та активного сприйняття і обговорення глядачами. Саме в цьому сенс кіноклубу, на відміну від самостійних переглядів. Ми намагаємось показувати фільми взаємопов'язаними серіями, що розкривають суть певної проблематики, позиції або цілого напрямку в кіномистецтві.

– Чи співпрацюєте ви з іншими організаціями і як відбувається ця співпраця?

– Ми співпрацюємо з кіноклубами, як київськими так і в інших містах: Харкові, Сімферополі та ін. Однією з форм співпраці є проведення спільних фестивалів. Уже став традиційним Всеукраїнський фестиваль антифашистського кіно, який відбудеться і цієї весни.

– Чому, на вашу думку, люди продовжують відвідувати кіноклуби, незважаючи на якісне розширення програм кінотеатрів та можливість скачувати практично будь-які фільми з Інтернету?

– Насамперед заради спілкування. Для відриву від буденності, причетності до творчості. Великий екран, якісне кіно, спільне обговорення дозволяє отримати сильніші відчуття. Якщо коротко, це «груповий ефект». Минулого року ми провели фестиваль з такою назвою. Адреса кіноклубу: вул. Івана Мазепи, 21, ст. м. Арсенальна. Вхід безкоштовний.

Георгій Ерман, координатор проектів Інституту Нова Демократія:

– Коли і як було організовано кіноклуб у вашому Інституті?

– З'явився він у травні 2009 року одночасно з появою самого інституту та розвивався в тісній співпраці з Кіноклубом класичного та соціального кіно. Інститут Нова Демократія був створений як центр громадської ініціативи, де крім кінопоказів, проводяться семінари, конференції, різні культурні заходи. Програму кіноклубу формує колектив Інституту, часто звертаємось за порадами до київських кінокритиків Андрія Метлева та Олександра Гусева («Кіно Дайджест»).

– Які джерела фінансування кіноклубу?

– У нас немає зовнішніх джерел фінансування, все будується на ентузіазмі. Проектор ми, наприклад, купили за рахунок невеликих пожертв, зроблених майже 20-ма учасниками різних київських громадських організацій.

– Які фільми пропонуєте для перегляду?

– Наша мета – показ найкращих соціальних фільмів тих регіонів, які нечасто потрапляють на екрани київських

кінотеатрів та інших кіноклубів. У нас було продемонстровано найкращі досягнення кінематографа Балкан, Ірану, Латинської Америки, Центральної Європи, Східної Азії та Африки. Плануємо покази класиків радянського грузинського та вірменського кіно: Тенгіза Абуладзе, Сергія Параджанова, Отара Іоселіані. Наша діяльність спрямована на формування у глядача критичного мислення, а також розуміння важливості внеску різних країн у світову культуру. У своїй діяльності ми дотримуємось ідеалів інтернаціоналізму та несприйняття споживацького суспільства.

– Чи співпрацюєте ви з іншими київськими кіноклубами і як саме?

– Ми активно спілкуємось з представниками інших кіноклубів, зокрема кіноклубу НаУКМА, обмінюємось ідеями та думками щодо фільмів пов'язаних з соціальною проблематикою. Також ми ініціювали створення Асоціації кіноклубів України. На нашу пропозицію уже відгукнулося близько 50 кіноклубів з різних регіонів України, і я думаю, що впродовж двох місяців нам вдасться створити це об'єднання. Попередня подібна організація, Федерація кіноклубів України, припинила своє існування на початку 2000-х. Сьогодні в кіноклубний рух прийшло нове покоління, і нам необхідні спілкування та взаємодопомога у кризових ситуаціях, що часто трапляються в нашій некомерційній діяльності.

– Чому, на вашу думку, люди продовжують відвідувати кіноклуби, незважаючи на якісне розширення програм кінотеатрів та можливість скачувати практично будь-які фільми з Інтернету?

– Прочитую мого знайомого – організатора кіноклубу «Без табу» в Каховці Олега Батурина: «Справді, більшість людей сьогодні дивляться фільми не в кінозалі, а вдома, скачуючи все що завгодно з Інтернету, включно з найсвіжішими новинками. Однак таких людей я не зачисляю до кіноманів. Перегляд фільмів удома, навіть на найбільшому екрані, це, на мій погляд, «тихий онанізм». Справжній кіноперегляд можливий лише тоді, коли є проекція на екран, а поруч з тобою сидять інші люди, і ви разом переживаєте якісь емоції, співпереживаєте героям картини. Це почуття ні з чим не порівняти». Від себе додам, що кіноклуби створені не стільки для перегляду фільмів, скільки для їх обговорення. Перегляд фільмів з Інтернету – це практика замкнутих людей. Але серед кіноманів багато таких, хто прагне до обміну думками з іншими, тому вони ходять на перегляди, навіть маючи змогу скачувати фільми з Інтернету. Більше того бурхливий розвиток мереж файлового обміну дозволяє кіноклубам показувати такі фільми, які не побачиш в кінотеатрах, чії програми залишаються доволі одноманітними. Так, у нашому кіноклубі ми провели вже 12 прем'єр фільмів, які ніколи не демонструвалися в країнах СНД і які я перекладав спеціально для наших тематичних фестивалів.

Адреса кіноклубу: вул. Ванди Василевської, 7, ауд. 704-Б, ст. м. Політехнічний інститут. Вхід безкоштовний.

На базі вищих навчальних закладів в Києві організовано ще декілька кіноклубів. **Кіноклуб НаУКМА** був створений у вересні 1994 року Ольгою Брюховецькою, тоді ще студенткою Національного університету ім. Т.Г.

Шевченка. На початку своєї діяльності він зосереджувався на показах класики світового кіно: фільмів Лукіно Вісконті, Отара Іоселіані, Пітера Гринуея, Андрія Тарковського, Леоніда Осики, Анжея Вайди та інших. У подальшому програму поповнили прем'єри робіт студентів кінофакультету Київського інституту театраль-ного мистецтва, зустрічі з кіномитцями, цикли соціально-політичного кіно тощо. На початку 2011 року через скорочення фінансування Академії кількість показів кіноклубу скоротилася до чотирьох на місяць (замість 5-ти днів на тиждень, як раніше). Сподіваємося на відновлення попереднього обсягу показів. Адреса кіноклубу: вул. Набережно-Хрещатицька, 27, кімната 13. Вхід безкоштовний.

У приміщенні НаУКМА функціонують ще два кіноклуби: Польський кіноклуб та програма Friday Film Nights в американській бібліотеці. **Польський кіноклуб**, підпорядкований Центру польських та європейських студій НаУКМА, був організований студентками Оленою Коваленко та Іриною Ковальчук у січні 2009 року. У його програмі класичні та сучасні польські фільми мовою оригіналу, що мають на меті ознайомити глядача з польською культурою та сприяти вивченню польської мови. Адреса кіноклубу: вул. Іллінська, 9, підвальчик КМЦ; вхід безкоштовний. **Кіноклуб в Американській бібліотеці** – це спільний проект НаУКМА та Американського посольства. Демонструє класичні американські фільми мовою оригіналу з ДВД-колекції бібліотеки, що налічує більше 300 найменувань. Кожному перегляду передують коротка передмова, зроблена американським гостем з посольства. Покази щоп'ятниці в медіа-залі Американської бібліотеки (вул. Волоська, 8/5, корп. 4). Вхід безкоштовний.

Кіноклуб КПІ, організований Станіславом Данилишиним та Олесею Химич. Орієнтований на покази класичних художніх та документальних фільмів, сучасного європейського кіно. Покази відбуваються щопонеділка за адресою: Мала зала НТУУ КПІ, корп. 32; вхід безкоштовний.

Кіноклуб Міжнародного інституту глибинної психології було створено з метою розгляду класичних та сучасних фільмів крізь призму психоаналізу. На думку його організаторів, психоаналітичний погляд на кіно можливий у трьох варіантах: аналіз характеру головних героїв (Фройдівський метод), аналіз фільму як відображення суб'єктивності режисера, аналіз глядацького ставлення, в якому присутні індивідуальні значення, що їх можна тлумачити психоаналітично. За такими напрямками відбувається обговорення фільмів після перегляду. Веде кіноклуб психолог-практик Вікторія Данелян. Клуб орієнтований не лише на членів психоаналітичної асоціації, а й на всіх зацікавлених. Адреса: Лаврська, 16, вартість квитка 25 грн.

Кіноклуби є також невід'ємною рисою культурно-мистецьких центрів. У **Центрі Леся Курбаса** діє проект «Візуальна лабораторія», організований 2004 року кінознавцем Станіславом Сукненком. Щотижневі покази, – а це не лише кіно, а й відеоперегляди, пов'язані з іншими мистецтвами (театр, музика, живопис), – супроводжуються коментарями ведучого. За роки існування кіноклубу в ньому було показано програ-

ми: «Світ очима дітей», «Час, форми і образи документального кіно», «Світ сучасної анімації», «Із історії рімейків», «Панорама європейського кіно» (сучасне кіно Угорщини, Югославії, Польщі, Німеччини, Британії), ретроспективи Пітера Гринуея, Кшиштофа Кесльовського, Вуді Алена, Ферзана Озпетека, Сергія Параджанова, Анжея Вайди, Френка Капри. Перегляди щочетверга у залі Театральної лабораторії Центру Курбаса за адресою: вул. Волидимирська, 23-Б. Вхід безкоштовний.

Кіноклуб у культурно-освітньому центрі **«Майстер-Клас»**, організований Френком МакГоверном, пропонує три щотижневі кінопрограми: світове кіно щовівторка (мова оригіналу з російськими субтитрами), англomовне кіно щочетверга, дитяче кіно щосуботи (російський чи український дубляж). Адреса центру: вул. Лаврська, 16. Початок сеансів о 19:00. Вартість квитка 20 грн, для пенсіонерів вхід безкоштовний.

Кіноклуб **«А-кіно»** у «Я-галереї» організував Андрій Алферов. Кіноклуб орієнтований передовсім на американське кіно 40–80-х років, зокрема на фільми, які зробили внесок у розвиток кіномови, авторські фільми (Орсона Веллса, Мартіна Скорсезе, Френсіса Форда Коппола). Також пропонуються європейські та азіатські фільми останніх років, що здобули нагороди на престижних кінофестивалях (фільми Міхаеля Хайнеке, Апічатпонга Веерасетакула). Адреса кіноклубу: вул. Волоська, 55/57; вхід безкоштовний. Окрім Києва, «А-кіно» влаштовує покази також у Дніпропетровську.

Молодіжний кіноклуб, організований Молодіжним Націоналістичним Конгресом, демонструє переважно фільми присвячені національно-визвольним рухам в Україні (з акцентом на діяльність ОУН-УПА) та за кордоном (Ірландія, Шотландія). Покази відбуваються у Міжнародному Центрі Національного відродження ім. Степана Бандери (вул. Ярославів вал, 9); вхід безкоштовний.

Окремо слід згадати кіноклуб **«Ракурс»** – один із найстаріших кіноклубів Києва, що міститься в дитячому кінотеатрі ім. Чапаєва. Був заснований ще в 1977 році, відновлений 2003-го. Це єдиний київський клуб, що демонструє фільми на кіноплівці. Покази відбуваються щовівторка о 19:00 за адресою вул. Велика Житомирська, 40 (Львівська площа); вартість квитка 10–15 грн.

Ще одним варіантом перегляду непрокатних фільмів є кав'ярні та клуби, що влаштовують кіновечори. 22 лютого у відновленій книжковій кав'ярні «Бабуїн» (вул. Симона Петлюри, 10) було відкрито кіноклуб **«Воображаріум»**, організований засновником клубу «А-кіно», Андрієм Алферовим. В клубі «Арт-44» щоденно (окрім днів концертів) о 19.00 проходять покази відомих фільмів останніх десятиліть: фантастичних, комедій, документальних та художніх фільмів про життя музикантів. Покази фільмів у жанрі хорор періодично пропонує рок-клуб «Ленін», розташований поруч зі станцією метро Деміївська. Загальним недоліком кінопоказів у музичних клубах є непристосованість їхніх приміщень для демонстрації кіно, але їхньою перевагою є більш невимушена атмосфера під час переглядів.